

Dkt. Elaine Phillips, Utangulizi wa Masomo ya Biblia, Kipindi cha 17, Fasihi ya Marabi

© 2024 Elaine Phillips na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Elaine Phillips na mafundisho yake kuhusu Utangulizi wa Masomo ya Biblia. Huu ni kipindi cha 17, Utangulizi wa Fasihi ya Kirabi.

Naam, hapa tuko katika ziara yetu ndogo ya mwisho kuhusu mambo ambayo tumeyaita fasihi isiyo rasmi.

Ukikumbuka seti hiyo ya kategoria kutoka mihadhara kadhaa iliyopita, moja wapo ilikuwa fasihi ya kirabi. Hii yenyewe ni kubwa sana. Fasihi ya kirabi itakuwa, kwa ufupi, maandishi yote hayo yanayotoka kwa warithi hadi kwa kile tunachoweza kufikiria kama Mafarisayo, ambao, kwa karne nyingi, wanaitikia Biblia ya Kiebrania.

Hiyo ni kwa ufupi. Na tunataka kuiangalia kidogo na kuona kama tunaweza kupata maana ya hii ni nini na kwa nini inaweza kuwa na manufaa. Sasa, ukiangalia skrini hiyo, labda unaona maneno ambayo bado hayajakusaidia sana.

Fasihi ya Kirabi, angalau tunajua hilo. Tutazungumzia Mishnah hatimaye. Yomah kwa kweli ni jina la sehemu ya Mishnah, ambayo kwa kweli inahusiana na Siku ya Upatanisho.

Ni Kiaramu cha wakati huo. Na kwa hivyo, hii ndiyo sehemu ya Mishnah, tena, tutaieleza maana yake, ambayo itashughulikia mambo yote yaliyohusiana na Siku ya Upatanisho. Na hasa, na nitarudi kwenye hili, lakini nitalisema kwa kuanzia pia.

Mojawapo ya mambo tunayohitaji kusema kuhusu Mishnah ni kwamba, kwa namna fulani, ilikuwa ikiwakilisha watu waliohusika katika mjadala, hadhira yake, ikiwa mtataka, ikiwakilisha wazo lililokuwa katika Torati. Kwa hivyo, mambo bora ambayo yangetokea hekaluni, mambo bora ambayo yangetokea kuhusiana na watu wa Mungu. Ingawa, kama tutakavyoona, Mishnah yetu haiandikwi na kukusanywa hadi karne ya 3 BK, itawasilisha hekalu kana kwamba bado lipo kwa sababu ni mwonekano mzuri.

Mishnah Yomah ni muhimu sana kwa sababu tunaweza kutafakari jinsi taratibu za hekalu za karne ya 1 zilivyokuwa kwa Siku ya Upatanisho, yaani, wakati Yesu alipokuwepo. Kwa hivyo tutarudia hilo baadaye kidogo. Hapa tuna moja ya hati zetu bora za awali za Mishnah.

Inatokea kwamba ni kitu kinachoitwa Hati ya Kaufman ya karne ya 11. Tutajaribu kuikaribia hii kupitia seti ya lenzi. Mtu atakuwa kama mapitio ya historia ili kuona jinsi tulivyofika mahali tulipofikia harakati za marabi.

Nami nitajaribu kutoa mchoro mdogo kwa hilo na mandhari ya nyenzo za kihistoria. Lakini pia, tutafikiria kupitia lenzi za fasihi kwa sababu, kama ilivyo kwa mambo yetu mengine mengi, kuna aina mbalimbali za muziki ambazo ni sehemu ya jambo hili lote pia. Kwa hivyo hizo ndizo njia tunazoelekea.

Kabla hatujafanya hivyo, maswali machache ya kutusaidia kufikiria. Kwa ujumla, tukipitia mfumo wetu wa Agano Jipya, hebu tuangalie hili. Katika 1 Wakorintho 15, uwasilishaji bora na wa ajabu wa Paulo kuhusu historia ya ufufuo unategemea masimulizi ya mashahidi wa macho.

Anaanza kwa kusema, kwa kile nilichopokea, nilikupa wewe kama umuhimu wa kwanza. Na unajua, mimi na wewe tunaruka hilo. Kwa kile nilichopokea, nilikupa wewe.

Lakini hiyo ni nyenzo dhahiri kabisa ambayo ilikuwa sehemu ya utoaji mzima wa mapokeo yenye mamlaka. Kwa hivyo marabi katika karne hizo wangesema, Nilipokea hii kutoka kwa rabi fulani, fulani na fulani, na ninakukabidhi wewe. Nilipokea , mimi pia.

Ninacheka, mimi ni nyota, ni vitenzi vya Kiebrania vilivyopo. Kwa hivyo, Paulo anapofanya hivyo, kwa kweli anaeleza kanuni ya kupokea mapokeo yenye mamlaka na kisha kuyapitisha. Katika hali hii, inahusiana na mambo muhimu sana, kifo, kuzikwa, na ufufuo kulingana na maandiko.

Kwa hivyo, tambua tu kwamba tuna ndoano ndogo ya kuvutia sana ya kutuvutia kujifunza hili zaidi kidogo. Hapa kuna nyingine. Tukizungumzia suala hilo la mamlaka, inaonekana tunaona hili mara moja mapema katika Injili ya Marko.

Wasikilizaji wanashangaa kwa sababu Yesu anafundisha kwa mamlaka. Hategemei mamlaka ya mtu mwingine anayopokea na kuwapa. Anazungumza kwa mamlaka yake mwenyewe.

Hilo ni jambo la kawaida kwa hadhira yake. Ndiyo maana wanashangaa. Hakusema, nilipokea kutoka kwa Antigonus wa Sotah , nilipokea kutoka kwa Shammai, nilipokea kutoka kwa Hillel.

Hapana, anazungumza kwa mamlaka, na inaonekana katika jinsi wanavyoitikia. Au, ili kupata mfano mwingine wa kuvutia, katika Mathayo sura ya 12, au mojawapo ya mambo yanayofanana, mwishoni mwa Marko sura ya pili, kuna mjadala. Ni nini halali siku ya Sabato? Kwa sababu unaweza kukumbuka masimulizi hayo, wanafunzi wanatembea katika mashamba ya nafaka.

Inageuka kuwa wanaweza kuwa wanasugua nafaka kidogo na kufanya kazi fulani. Ni nini kilichoruhusiwa kufanya siku ya Sabato? Ni mjadala. Neno halali ni muhimu.

Tutarudia hilo pia. Kila moja ya maswali au kauli hizi, mifano, inaelezwa kidogo tu tunapoangalia baadhi ya mambo yanayotokea katika fasihi ya marabi. Na tena, nina haraka kusema, huu ni mteremko mdogo sana, mdogo sana katika bahari kubwa sana.

Kwa kweli, kuna usemi, bahari ya Talmud, kwa sababu ni kila kitu ndani yake. Hayo ni mambo yanayohusiana hasa na mawazo ya Agano Jipya na kadhalika. Swali moja zaidi kwetu, kwa sababu kazi ambayo mimi hutoa mara nyingi, baadhi yenu huenda mmefanya hivi, ni kusoma Mishnah ya kwanza, fundisho la kwanza, ambalo linaanza mkusanyiko mzima wa nyenzo.

Jambo la kwanza kabisa linaanza na kundi zima. Nitazungumzia jinsi kundi hilo lilivyopangwa na jinsi lilivyopangwa baadaye kidogo. Lakini kazi yako ilikuwa kusoma kauli ya kwanza kabisa.

Na hivi ndivyo inavyoendelea. Ni, ni lini tunasoma Shema jioni? Sawa, ni lini tunasoma Shema? Sasa, Shema ni imani ya Kiyahudi. Hilo ndilo neno la kusikia .

Shema Israeli. Sikiliza, Ee Israeli, Bwana Mungu wetu, Bwana ni mmoja. Na walipaswa kuwa wakisoma hilo.

Kauli ya kwanza kabisa katika ukamilifu wa Mishnaic hii na kisha Talmudic corpus ni, tunaweza kusoma hilo kutoka lini tunaposoma jioni? Kwa nini jioni? Kwa sababu wanaona siku kama inaanza wakati huo, kurudi nyuma hadi Mwanzo, jioni, ilikuwa asubuhi, siku, hili, lile, au kitu kingine. Kwa hivyo hapa hawasemi chochote muhimu zaidi kuliko tunaposoma hilo. Sikia, Ee Israeli, Bwana Mungu wetu, Bwana ni mmoja.

Shema Israeli -- Sikiliza , Ee Israeli. Na inaendelea kwa majadiliano marefu. kwa sababu ikiwa hiyo ndiyo kauli yao muhimu zaidi ya imani, na ikiwa wanapaswa kuisema, basi wanaisema ndani ya mipaka gani na kutimiza onyo hilo? Au kuna wakati ambapo imechelewa sana, hujafanya hivyo? Na hiyo ni sehemu ya majadiliano. Kwa hivyo, hapo ndipo tunapofikiria, mambo machache tu ya kufikiria tunapoendelea na utafiti wetu wa haraka wa fasihi ya marabi. Kama nilivyosema muda mfupi uliopita, historia kidogo kwanza.

Uhamishoni. Uhamishoni Babeli. Tukikumbuka kwamba tayari tumeshawapeleka makabila kumi katika miktadha mbalimbali, lakini huu, bila shaka, ni uhamisho wetu mkubwa.

Kwa njia, kwa hotuba hii ninatumia BCE na CE kwa sababu tunashughulikia maandishi ya Kiyahudi. Kwa kawaida, nisingefanya hivyo kwa hadhira ninayozungumzia, lakini

tunashughulikia historia ya Kiyahudi na maandishi ya Kiyahudi. Kwa hivyo, BCE yetu inarejelea enzi kabla ya enzi ya kawaida.

Wanarudi kutoka uhamishoni, amri ya Koreshi, yapata mwaka 539. Wakati fulani wakati wa uhamishoni, hatujui hasa ni lini, vipi, nini kwa sababu asili ya sinagogi imefichwa na hatujui wapi, lakini wazo ni kwamba kutokuwa na hekalu tena, ambalo lingewavutia watu, sinagogi, ikiwa halingeanza wakati huo, angalau lilianza kushamiri wakati huo. Mara tu wanaporudi, kile kilichoitwa uhamishoni, Galut, sasa kinachukuliwa kama diaspora, kwa sababu kulikuwa na watu waliorudi.

Tunajua hilo. Hagai, Zekaria, tuna Sheshbaza na wale watu wote wanaoleta mabaki kidogo. Lakini kama unavyojua kutokana na kusoma maandishi ya Biblia, watu wengi wa Mungu walikaa mbali na nchi.

Hawakurudi. Na kwa hivyo, una wazo linaloendelea sasa, ambalo ni diaspora iliyoenea kote, iliyopandwa kote. Kwa hivyo, Wayahudi ambao hawajarudi katika nchi hiyo kwenye jimbo dogo la Yudea wanakuwa diaspora.

Hilo ni muhimu. Hekalu la pili linajengwa kweli, likamilishwa mwaka wa 516. Ni muhimu kwa sababu hiyo ni miaka 70 baada ya kuharibiwa kwake.

Kulingana na kile Yeremia alikuwa amesema, na Danieli akiendelea na hilo, limekamilika. Na hekalu hilo, ingawa Herode Mkuu atalipamba na kulipanua kwa njia kubwa, hilo linasimama hadi Warumi watakapoliharibu katika miaka ya 70 ya Enzi ya Kawaida au 70 BK. Sasa mambo machache ya kukumbuka kuhusu kinachoendelea na Uyahudi na mandhari ya maendeleo ya kipindi chetu cha marabi.

Waajemi wanatawala kweli. Wanatawala hadi Ugiriki utakapoingia. Njia za kufikiri za Kiyunani, Kiyunani-Kirumi kwa kweli ni tishio kwa Uyahudi wa jadi.

Tumezungumzia hilo hapo awali, lakini ni ukumbusho tu kwamba tunao ndani ya Uyahudi sasa, Wayahudi, tunao wale ambao wana mwelekeo zaidi wa kufuata baadhi ya njia hizi za kufikiri za Kiyunani. Lakini pia tunao wale ambao ni wahafidhina zaidi, na kila kitu kilichopo kati yake kinakuwa msingi tajiri na tajiri. Roma inaingia.

Roma inatawala. Roma ingekuwapo hadi uasi wa kwanza wa Wayahudi. Karne hizo zote na maendeleo yote ndani yake yamefupishwa kwa undani mkubwa, kama tulivyoona na Josephus.

Zimefupishwa kwa njia tofauti kabisa na kwa ufupi sana katika baadhi ya maandishi yetu ya Kiyahudi ambayo ni msingi, tunaweza kusema, wa kile tulichonacho katika nyenzo za kirabi. Kwa hivyo, shikilia hilo. Ninarudi kwake kwa muda mfupi kuhusu karne hizo zikipitwa na mnyororo muhimu sana wa mila.

Hilo ndilo tunalotaka kurudia. Kwa hivyo, kabla ya kuharibiwa kwa hekalu na Warumi, uharibifu wa kwanza wa Warumi, na uasi wa kwanza wa Wayahudi, kulikuwa na mambo kadhaa yaliyokuwa yakitokea. Huu ni usemi unaotoka kwa Jacob Neusner, msomi muhimu sana ambaye amefanya mengi katika suala la kuwezesha fasihi hii ya marabi kupatikana kwa wasomaji wa Mataifa ambao hawajui Kiebrania sana.

Yeye na wanafunzi wake walitafsiri maandishi haya yote ya kirabi. Lakini moja ya mambo aliyoyaunda ilikuwa dhana hii ya Uyahudi wa Torati mbili. Sasa, wacha nieleze kidogo kisha nisome kifungu hiki kutoka kwa kitu kinachoitwa kura.

Nitaelezea hilo baada ya muda mfupi tu. Kwanza kabisa, Uyahudi wa Torati mbili. Wazo lilikuwa kwamba Musa alipokuwa kwenye Mlima Sinai akipokea Torati, hakupokea tu kile ambacho mimi na wewe tunakijua kama agano na Torati, na tunayo katika Biblia ya Kiebrania katika vitabu vitano vya kwanza vya Musa.

Hiyo ilikuwa sehemu yake. Hiyo ndiyo sehemu ya kwanza ya Torati mbili. Lakini kulingana na dhana hii iliyoendelezwa katika kile tutakachosoma hivi punde, Musa pia alipokea Torati ya mdomo.

Sawa, alipokea Torati ya mdomo, ambayo itaandikwa baadaye tu. Lakini haya ndiyo tunayohitaji kuelewa, na natumai naweza kuweka wazi hili. Kulingana na Uyahudi wa marabi, Torati ya mdomo ni muhimu na yenye mamlaka kama ilivyokabidhiwa kama Torati iliyoandikwa tunayojua katika vitabu vitano vya kwanza vya Musa.

Kwa hivyo, una Uyahudi wa Torati mbili. Sasa, tunapataje hilo? Naam, una tafsiri ya kuvutia sana, hii hapa tafsiri ya Neusner ya Mishnah. Tena, nitazungumzia kuhusu Mishnah kama kipande cha fasihi, jinsi ilivyopangwa, jinsi ilivyogawanywa.

Lakini kuna sehemu maalum, inaitwa tractate, tutarudi kwenye hilo baada ya muda mfupi, inayoitwa avot . Hiyo ni wingi wa av, na kimsingi, av inamaanisha baba. Na kwa hivyo hii ni ya baba.

Wakati mwingine, huitwa Pirkei avot , misemo ya baba au aya za baba. Lakini huitwa avot haraka . Na inaendeshwa hivi.

Acha nikusomee . Kinaonekana, unaweza kukiona kitabu changu, kinaonekana katikati ya hili. Lakini watu wanaosoma mambo haya wanasema, msiruhusu kizikwe katikati ya mpangilio huu maalum wa Mishnah.

Usiruhusu hilo likunyang'anye uelewa wako wa umuhimu wake. Avot itatumika kama kiungo cha kuelewa jinsi Torati, iliyofunuliwa kwa Musa huko Sinai, inavyofikia hatua ambapo hawa watu wote wanajadili mambo haya. Acha nikusomee nione kama inaeleweka.

Laiti ningekuwa na darasa mbele yangu la kuuliza maswali ikiwa sina maana, lakini haya ndiyo tunayoyasema. Avot inaanza hivi. Musa alipokea Torati huko Sinai, sivyo? Musa alimpa Yoshua.

Yoshua kwa wazee, wazee kwa manabii. Hapo hapo katika sentensi hiyo ya kwanza, tuna hisia kamili ya ufunuo, Torati huko Sinai. Tungependa kusema, sawa, vizuri, imeandikwa, nimeelewa.

Sehemu tatu za kanuni, zimekamilika. Lakini Avot anaendelea. Katika sehemu ya pili ya kauli ya kwanza, manabii waliwakabidhi wanaume wa Bunge Kuu.

Naam, sasa walikuwa wale waliokuwa wakiishi wakati wa Ezra. Kwa hivyo, unaposikia watu wa Kusanyiko Kuu, huo ndio wakati wa Ezra. Tunakaribia mwisho wa kipindi cha Agano la Kale.

Je, unaelewa hilo katika historia? Sivyo? Ezra, Nehemia, karne ya tano, karibu sana na mwisho wa Agano letu la Kale lililoandikwa. Na hapa ndipo inapovutia sana. Wanaume wa Bunge Kuu walisema mambo matatu.

Sawa. Hadi sasa, tuna kile tunachokijua kama sehemu nzima ya Torati iliyoandikwa. Hiyo ndiyo sehemu moja ya Torati mbili.

Lakini sasa Avot atatuambia ni nini hawa jamaa wanasema, na kinajenga, na kinakua, na kinakua kwa kasi. Sitasoma jambo lote, lakini hebu tupate ladha yake. Wanaume wa Bunge Kuu walisema mambo matatu.

Hii ilikuwa ya mdomo. Hii ni ya mdomo hadi mwanzoni mwa karne ya tatu BK. Hapo ndipo mambo haya yote yanapoandikwa ambayo ninakusomea sasa.

Kwa hivyo, imeripotiwa kwa mdomo. Walisema, kuwa na busara katika hukumu, wainueni wanafunzi. Loo, na mjenge uzio kuzunguka Torati.

Na Simoni Mwema, Shimon HaZedik, alikuwa mmoja wa walionusurika mwisho wa Kusanyiko Kuu. Na angesema, ulimwengu unasimama juu ya mambo matatu: Torati, huduma ya hekaluni, matendo ya fadhili.

Na Antigonus wa Soka alipokea Torati kutoka kwa Shimon HaZedik. Na angesema, kisha akasema mambo hayo. Na kisha una watu wawili, Yoses wawili, kwa kweli, ambao hupokea Torati kutokana na yaliyopita.

Na zinaongeza mambo matatu. Na una maendeleo endelevu. Kila kizazi cha walimu hawa kinasema mambo matatu.

Na inaongeza kwenye yale yaliyopita. Na inakuwa ufafanuzi kwa njia fulani kuhusu yale yaliyopita. Tunafikia hatua.

Kwa hivyo, jozi zinaendelea. Shimon HaZedek, wa mwisho kati ya wanaume wa Mkutano Mkuu, wakati wa Ezra. Kwa hivyo, ilikuwa katika karne hizo zilizopita.

Kumbuka, nilisema huu ni mchoro mdogo sana kutoka kwa mtazamo wa kitheolojia wa fasihi. Na ukuaji wa sehemu ya pili ya Torati mbili za vipindi hivyo vya wakati. Mwishoni, au kuelekea mwisho wa sura hii, ni kauli ya kuvutia.

Hillel na Shammai walipokea kutoka kwao. Na Hillel anasema, muwe wafuasi wa Haruni, mkipenda amani, mkifuata amani, mkipenda watu, mkiwavuta karibu na Torati. Na kisha anasema, kwa Kiaramu, hilo linatambua jambo la kuvutia pia.

Na anaendelea kusema anachosema. Una Shammai akitoa michango. Kwa njia, hawa jamaa wawili, Hillel na Shammai, waliishi kizazi kabla ya Yesu.

Ni majina yanayojitokeza mara kwa mara katika mjadala tunayofanya kuhusu jinsi ya kujiendesha katika maeneo fulani. Mojawapo ya yale yetu ya kawaida ni mandhari ya Agano Jipya. Ninapotoka hapa, lakini ni ya kuvutia.

Yesu anapoulizwa katika Mathayo 19, je, mwanamume anaweza kumtaliki mwanamke kwa sababu yoyote ile? Huo ni mjadala ambao Hillel na Shammai na warithi wao, nyumba ya Hillel na nyumba ya Shammai, walikuwa nao. Imeandikwa katika Mishnah. Na Yesu anapouliza swali hilo, au anapoulizwa swali hilo, anaulizwa ni wapi anafikia mjadala huo unaoendelea ambao hawa wawili, kwa upande mmoja, aina za Shammai za kihafidhina, aina za Hillel zenye msimamo mkali zilikuwa nazo wakati huo.

Wanajadili nini? Kumbukumbu la Torati 24 mstari wa 1, ambao una neno la ajabu sana ndani yake, na unatoa msingi wa sababu ya talaka. Sina muda wa kuzungumzia hilo hivi sasa, lakini hilo ni mapumziko kidogo tu. Kwa vyovyote vile, tuna maendeleo yanayoendelea hapa pamoja na kupokea, kupitisha, kupokea, kupitisha, mambo ya kuvutia.

Na Torati ya mdomo, sehemu hiyo ya pili ya Torati mbili inakua na kukua na kukua. Nami nitarudia tu kile nilichosema hapo awali, katika karne hizo, na hata katika karne mbili BK au enzi ya kawaida, ni ya mdomo. Haijaandikwa kabisa, lakini inaendelea kukua kwa kasi.

Kwa hivyo hilo ni muhimu. Tuna jozi ya walimu. Nimetaja hilo muda mfupi uliopita.

Majina ambayo labda yanajulikana zaidi ni Hillel na Shammai. Wakati huo huo, ili turudi nyuma kwenye kile tulichokuwa tukisema kuhusu mjadala wetu wa maandishi

ya Hati ya Bahari ya Chumvi, tuna Mafarisayo. Josephus ametuambia sasa kuhusu Mafarisayo kama walivyokuwa katika karne za kwanza.

Na Mafarisayo wetu, Masadukayo na Waesene, kama walivyopo katika karne ya kwanza, wanakuwa, vema, Mafarisayo wanakuwa aina ya ardhi yenye rutuba ambayo harakati za kirabi zinaendelea na kustawi. Masadukayo, vema, wanafikia mwisho kwa sababu wanahusishwa na hekalu. Hekalu linaharibiwa.

Masadukayo ni aina ya matajiri na matajiri hata hivyo. Wametoweka. Waesene pia, kwa sababu ni jumuiya teule sana, ya kipekee jangwani.

Ni Mafarisayo watakaoendelea. Ni Mafarisayo watakaokuwa, kama nilivyosema muda mfupi uliopita, kama msingi wetu wa kile kinachokuwa harakati za kirabi. Jambo moja zaidi ambalo tunataka kulizingatia kwa sababu, bila shaka, tunaona Sanhedrini ikijitokeza katika maandishi ya Agano Jipya kwa sababu Yesu atatokea mbele ya Sanhedrini.

Kama nyenzo za kirabi zinavyoshughulikia hili, taasisi hii maalum ya kisheria, tena, sina uhakika kabisa kuhusu asili yake, mahali ilipotokea kihistoria, lakini kuna ukubwa tofauti wa Sanhedrini. Sanhedrini kuu ilikuwa, bila shaka, watu 71, lakini mkusanyiko wa watu ambao walikuwa 23 kwa idadi ungeweza kushughulikia kesi za adhabu ya kifo. Mambo mengine matatu zaidi yaliyohusiana na masuala ya mali.

Kwa hivyo, Sanhedrini itakuwa chombo muhimu cha kisheria. Kwa kweli, tunapoangalia Mishnah hii yote tena, kuna sehemu nzima ya Mishnah iliyotengwa, inayoitwa Sanhedrini. Nitarudia hilo baadaye kidogo.

Naam, baada ya kuanguka kwa hekalu kwa Warumi, kuharibiwa kwa hekalu, niseme, kuanguka kwa Yerusalemu, tuna harakati na maendeleo muhimu katika suala la uongozi. Kwa hivyo, hebu tuyaeleze haya kwa ufupi. Yerusalemu iliharibiwa.

Wayahudi wanapaswa kuondoka Yerusalemu. Na kwa hivyo, hapa nje, mahali panapoitwa Yavne, Jamnia, kulingana na unachosoma, lakini uongozi utakutana tena Yavne. Yavne kando ya bahari, mbali na Yerusalemu.

Jina Yochanan ben Zakkai linaangaziwa kwa sababu yeye ni muhimu. Alikuwa rabi muhimu. Kuna kila aina ya hadithi za kuvutia, labda zilizopambwa kidogo kuhusu jinsi alivyotoka Yerusalemu wakati Yerusalemu ilipokuwa ikizingirwa na Warumi.

Lakini yeye, pamoja na wanafunzi wake, anaunganisha tena Uyahudi. Hilo linachukua kama miaka 20 hivi. Lakini katika miaka 20 ijayo, kutakuwa na, kwa kukosa neno bora zaidi, marekebisho ya jinsi ya kufikiria kuhusu Yerusalemu.

Kwa sababu tatizo ni nini? Hawana hekalu. Unashughulikaje na Uyahudi? Unashughulikaje na dini hii wakati uhusiano wako na Mungu umeumbwa sana kuzunguka hekalu linalowakilisha uwepo wake nawe, ukuhani ukiwa uwepo wako mpatanishi, dhabihu, na uhusiano huo hapo? Uyahudi unaendeleaje? Uyahudi unaendeleaje bila hekalu hilo? Yochanan ben Zakkai na wanafunzi wake ni nguvu kubwa inayochangia kufikiria upya kile Uyahudi utakachokuwa. Mambo mawili nataka kusema kuhusu hili, na mimi nimekuwa mrahisi sana.

Lakini huduma ya hekaluni, unakumbuka kuhusu Mambo Matatu Yanayosimama Duniani niliyosoma kutoka kwa mmoja wa watu hao? Mojawapo ya hizo ilikuwa huduma ya hekaluni. Sasa tutakuwa na Uyahudi ukitegemea nguzo za matendo ya upendo na wema, masomo ya Torati, na maombi. Sasa kutakuwa na nyongeza kadhaa kwa hilo, lakini hizo ni vipengele vitatu muhimu kwa kile Uyahudi utakachokuwa.

Na hapa kuna jambo la pili linalohusiana na hilo. Kujifunza Torati hakukuwa tu, oh, tujifunze Torati. Kujifunza Torati kulikuwa kusoma Torati haswa kuhusu kile ilichosema kuhusu hekalu, kile ilichosema kuhusu dhabihu, kile zilichomaanisha kuhusu utakatifu wa Mungu na mtu aliye katika nafasi ya watu wake.

Na kwa hivyo hapa unayo, na nilisema hivi muda mfupi uliopita nilipokuwa nikizungumzia mtazamo bora wa Mishnah. Mishnah, miongoni mwa mambo mengine, inawakilisha mambo haya yote ambayo ni sehemu ya Torati, mambo yote ambayo ni sehemu ya hekalu kwa maana ambayo yanawasilisha njia ya kuendeleza haya yote bila kuwa na hekalu halisi. Kwa hivyo, ni jambo lililopangwa, na utafiti hufanya hivyo.

Sawa, nimetumia muda mrefu sana kwenye hilo. Tunahitaji pia kuzungumzia muhula huu wa pili. Ni neno la Kiaramu, Tannaim .

Hizi ni seti ya jozi tano, niseme, za wasomi watakaofanikiwa. Sitaki kusema hivyo. Yochanan ben Zakkai anafanya kazi kwa muda mrefu, yapata mwaka 90 au 90 BK.

Tannaim watakuwa jozi ya walimu kuanzia wakati huo hadi mwanzoni mwa karne ya tatu. Neno lenyewe linatokana na Shana, yaani Kiebrania, ambalo linamaanisha kurudia. Tana ni sehemu ya Kiaramu yake .

Na kwa hivyo, hawa ndio wanaorudia, na wanarudia kwa usahihi. Kama nilivyosema muda mfupi uliopita, Mishnah haikuandikwa hadi mwanzoni mwa karne ya tatu. Lakini Tannaim zipo.

Wanarudia, wanarudia, wanarudia kila mara. Walitakiwa kurudia kwa usahihi mkubwa. Hapa kuna ufupi, kwa njia.

Unapofikiria mafundisho ya Yesu, ukweli kwamba yalikumbukwa au kukumbukwa kwa usahihi si tu madai yasiyo na msingi. Huu ulikuwa utamaduni ulioshughulikia vyema mafundisho ya mdomo. Na Tannaim ni mfano mzuri wa hili.

Warudiaji. Kwa vyovyote vile, katikati ya karne ya pili, enzi ya kawaida, tuna uasi wa pili wa Kiyahudi chini ya Bar Kokhba . Kwa ufupi, wakati huu, kulikuwa na rabi Myahudi. Jina lake lilikuwa Akiba. Alikuwa kama mwenzake. Walikuwa Tannaim wawili wa mtu aliyeitwa Ishmael, Ishmael, na Akiba.

Na Akiva kwa kweli alimpa baraka zake, kana kwamba, kiongozi wa uasi wa pili wa Kiyahudi. Bar Kokhba ndiye waliyemwita, mwana wa nyota. Kwa sababu katika Hesabu sura ya 24, una nyota itatoka katika Yakobo, mstari wa 17.

Hilo likawa aina ya alama ya mwanzo huu wa uasi dhidi ya Roma, uasi wa pili wa Kiyahudi. Kwa sababu waliona kwamba wakati umefika. Walihesabu kwamba wakati umefika.

Unajua, rudi kwenye uharibifu wa hekalu la kwanza. Miaka 70. Liliengwa upya.

Huenda walikuwa wakifikiri historia ingejirudia. Hekalu liliharibiwa mwaka wa 70. Fanya hesabu zako na uongeze miaka 70.

Na hapa katika muongo huu kabla ya hapo, kutakuwa na kazi hadi hekalu lililorekebishwa. Na kwa hivyo, Bar Kokhba na watu, pamoja naye, walianzisha uasi dhidi ya Roma. Ilikuwa wakati mgumu na wa umwagaji damu.

Warumi walileta kila kitu walichokuwa nacho ili kuzima uasi huu. Waliuzima kwa huzuni. Akiva, Ishmael, na wale Tannaim wawili , walimu wakuu, wote waliuawa kishahidi chini ya uasi huu maalum.

Kwa vyovyote vile, cha kufurahisha ni kwamba walirudi nyuma. Lakini wakati huu, Wayahudi watahamia katikati ya Uyahudi; walimu wa Kiyahudi na marabi wa Kiyahudi watahamia katika eneo la Galilaya. Kuna miji mikubwa huko juu.

Sepphoris inakuwa moja. Usha ni mwingine. Tiberia ni mwingine.

Miji mikubwa ambayo tuna uwepo wa Kiyahudi. Na haraka sana, mafundisho ya Akiva na Ishmael, ndiyo, yaliuawa kishahidi. Lakini yalibadilishwa kwa njia rahisi na mtu anayeitwa Rabi Meir.

Sasa, kwa ujumla amesahaulika. Lakini mtu anayefuata aliyeangaziwa, Yuda Mkuu, ndiye muhimu sana. Kwa hivyo, mnamo 220 BK, Rabi Yuda Mkuu ataandaa kitu hiki tunachokiita Mishnah.

Tena, subiri. Baada ya utafiti huu wa kihistoria, tutaelezea kidogo kuhusu Mishnah. Yuda Mkuu ni muhimu sana hivi kwamba anaitwa Rabi, Rabi.

Na kila unaposoma kichwa hicho, Rabi, unajua ni nani. Ni jamaa huyu, Yuda Mkuu, Yuda Hanasi , Rabi Judah Hanasi , ambaye amekuwa mtu mkuu katika kukusanya, kuandika Mishnah yetu. Cha kufurahisha ni kwamba, kufikia wakati huo, alikuwa akielewana vizuri na Warumi.

Kwa hivyo, unaona mabadiliko fulani kwa njia hiyo pia. Karne ya tatu katika Milki ya Kirumi, wakati mbaya kijiografia, kiuchumi, kijamii. Karne ya tatu ilikuwa mbaya sana.

Miaka ya 200. Na kutakuwa na watawala watesi sana wakati huo. Decius ni mmoja, na Diocletian ni mwingine.

Lakini hiyo itakuwa aina ya mwanzo wa kuishawishi himaya, himaya ya kipagani ya Kirumi, kufanya mabadiliko. Constantine, mtu muhimu sana katika hilo. Lakini Ukristo unakuwa dini ya kiitikadi, ukitaka, tofauti na upagani katika himaya.

Sasa, kuna mengi zaidi ya kusema kuhusu kila moja ya mambo hayo. Lakini nitakachosema tu kwa sasa ni kwamba Uyahudi ulifanya vizuri zaidi chini ya Urumi wa kipagani kuliko ulivyofanya chini ya Ukristo. Kwa sababu Ukristo, chini ya himaya ya Kikristo ya kiitikadi, ulikuwa na mwelekeo wa kuwatesa Wayahudi mara kwa mara.

Hiyo ni historia. Hebu tufanye mabadiliko ya haraka. Na tena, rahisi hapa.

Lakini tunapoangalia fasihi yetu ya kirabi, kuna kategoria kadhaa tunazohitaji kuzungumzia. Kwanza kabisa, kuna midrash. Neno linalotumika kwa upana linatokana na kitenzi cha Kiebrania, darash , ambacho kinamaanisha kutafuta, kuchunguza, kuchunguza, kuchunguza, n.k.

Na kwa hivyo katika maneno yake mapana zaidi, midrash inarejelea kuchukua maandishi ya Biblia na kuchunguza maana yake. Sasa, kuna mitindo tofauti na mbinu tofauti, kutokana na karne gani tunayozungumzia, kuhusu jinsi hii inavyofanyika. Lakini kwa ufupi, midrash ndiyo hiyo.

Uchunguzi wa maandishi ya Biblia. Halakah ni kitu kingine. Zamani tulipozungumzia kuhusu watafutaji wa mambo laini, kwa upande wa nyenzo zetu za Qumran, tulitaja neno hili halak , ambalo linamaanisha kwenda, kwa wa , linalomaanisha kujiendesha.

Hicho ni kitenzi cha Kiebrania. Na kwa hivyo, nomino, halacha, itahusiana na jinsi mtu anavyojiendesha. Katika nyanja zote za maisha.

Kwa mfano, tukirudi Berachot , Mishnah yetu ya kwanza kabisa, katika mkusanyiko huu wote wa maandishi, ya kwanza kabisa inashughulikia wakati mtu anaposoma

imani ya Kiyahudi. Shema, shujaa Israeli, Bwana Mungu wetu, ni mmoja. Kwa hivyo halacha itashughulikia majukumu haya ya kidini na yanaathiri kila eneo la maisha. Na hilo ndilo jambo muhimu.

Sio sheria. Hatutaki kuifikiria kwa urahisi hivyo. Inahusiana na majukumu na jinsi tunavyoyafikiria na kuyabadilisha maisha yetu.

Kwa hivyo, kumbuka hilo tunapoendelea na biashara hii ya halacha na asili ya Mishnah. Cha kufurahisha ni kwamba, mara tutakapoingia kwenye Mishnah yenyewe, tukifikiria hapo kwa muda mfupi, itakuwa hasa halacha. Lakini inaeleweka sana kuwa ndivyo unavyofikiria kuhusu jinsi unavyojiendesha, kiasi kwamba kuna kauli chache sana za Mishnah ambazo zitataja, oh, na hii hapa sababu ya kibiblia ya kufanya hivi.

Hii hapa sababu ya kibiblia ya kufanya hivi. Hawaendi upande huo, hasa katika Mishnah. Lakini bado wanarudi kwenye aina ya muziki.

Tuna kategoria nyingine. Hizi ni kategoria pana sana- Agadah .

Nagad ni kitenzi chetu. Na inamaanisha kusimulia, kusimulia hadithi. Unasimulia hadithi nzuri.

Kwa wale ambao huenda mnasikiliza haya mahali fulani katika muktadha wa Pasaka, Wayahudi, kama wanavyofanya Pasaka, watasoma agadah ya Pasaka , wakati mwingine huitwa hagadah . Lakini kwa vyovyote vile, hii itakuwa simulizi inayohusiana na kuondoka Misri, agadah ya Pasaka . Lakini agadah , kwa ujumla, itachukua masimulizi ya kibiblia na kuyasimulia tena, na kuyasimulia tena wakati mwingine kwa kila aina ya mawazo ya ajabu.

Baada ya kusema hayo yote, hayo ni maneno matatu mapana sana. Ukianza kusoma mikusanyiko hii ya maandishi, tutaona yakiungana. Kwa hivyo, una midrash ya halachic.

Kwa maneno mengine, midrash inayochunguza maana ya maandishi ya kibiblia na kuangalia maandiko hayo ya kibiblia, tuseme, kwa mfano, Amri Kumi, na kusema, sawa, tutaelewaje maagizo haya ya jinsi tunavyojiendesha? Midrash ya Halachic itachunguza hilo. Midrash ya Agadic , sawa, ili tu kuchukua Kutoka tena, midrash ya agadic itasema, ah, haya ndiyo tuliyo nayo wakati watu walipofika Sinai. Una Musa juu na chini, na una mambo yote yanayosemwa katika Kutoka 19, au 18, au 17.

Masimulizi hayo huwa msingi wa midrash ya agadic . Kwa hivyo, michanganyiko, na nimepewa tu mbinu mbili rahisi sana. Sawa, tumefanya historia.

Tumezungumzia kategoria kuu za aina. Sasa tuzungumzie maandishi. Tena, huu ni muhtasari rahisi sana.

Nimetumia neno Mishnah mara nyingi. Msingi wa Mishnah, unapaswa kumsikia Shana. Mwenzake wa Shana, kama nilivyosema hapo awali, ni Tanna ya Kiaramu.

Kwa hivyo, katika Mishnah, tunaona mafundisho, sivyo? Na kwa kweli, wakati mwingine tunapokuwa na mafundisho haya yanayorejelewa katika hati ambazo kimsingi ziko katika Kiaramu, tofauti na kuwa katika Kiebrania, vitu huitwa matnita . Badala ya kuitwa Mishnah, hiki, kile, au kitu kingine, ni matnita . Na unasikia mchanganyiko huo wa TSH.

Kwa madhumuni yetu, unajua nini? Hebu tuone kama tunaweza kufafanua hili. Mishnah itakuwa mkusanyiko wa mafundisho ya halachic. Na mafundisho yao ya halachic, kama ninavyokuandikia, tukitenganisha kila kifungu, kifungu cha hiki, Yuda, Yuda wetu mkuu, mhusika wetu mkuu, amechukua kazi iliyomtangulia.

Amechukua mafundisho haya yote ambayo yamekuwa sehemu ya mapokeo ya mdomo, yaliyotolewa na Watannaim , na kuanza kuandaliwa na jamaa huyo anayeitwa Meir. Na atayaunganisha. Na jinsi anavyoyaunganisha kwa kweli inaonyesha ni aina gani ya utamaduni unaokataliwa kupitia hili.

Kwa sababu tuna, angalia, vitu sita tofauti. Vinaitwa maagizo, sivyo? Kwa hivyo, haya ndiyo maagizo yetu sita. Moja, mbili, tatu, nne, tano, sita.

Mbegu, si ajabu hapo. Tunazungumzia jamii inayotegemea kilimo. Na kwa hivyo, mambo mengi yatahusiana na jinsi unavyoishi katika jamii inayotegemea kilimo.

Baada ya kusema hivyo, jambo la kwanza kabisa ni barachot , ambalo linamaanisha baraka. Unawezaje, kama Myahudi mwangalifu, kufikiria kufanya kilimo ambacho riziki yako yote ipo bila kushughulika na baraka? Na kisha, bila shaka, bila kushughulika na Shema. Lakini baada ya hapo, angalia ya pili, sikukuu.

Sikukuu, pia huitwa nyakati zilizowekwa. Inaitwa Mo'edim , nyakati zilizowekwa. Na hatuna mijadala ya Sabato tu, bali tuna sikukuu zote kuu na ndogo.

Tuna Pasaka, Pesachim alielezea. Tuna Yomah . Utakumbuka jambo hilo la Siku ya Upatanisho ambapo tulifungua uwasilishaji wetu wote wa slaidi kwa picha ya hati.

Kwa hivyo, haijalishi tamasha ni nini, hupata sehemu ya kuigwa ndani ya mpangilio wa sherehe. Halafu, tena, pata ufahamu kuhusu asili ya jamii hizi. Kwa sababu kuna utaratibu mzima, si utaratibu tu, bali utaratibu mzima unaotolewa kwa wanawake.

Kuna mambo ndani kama vile mikataba ya ndoa, uchumba, na kadhalika na kadhalika. Tuna la nne, linaloitwa fidia. Na hili litashughulikia kila aina ya mambo ya kisheria.

Ndani ya mpangilio huo wa fidia, tuna hati inayoitwa Sanhedrini. Tumeona hilo hapo awali. Na ninataka tu kuwasomea kidogo hati ya Sanhedrini.

Sura ya 10, mstari wa 1. Ni moja ambayo mimi huipa kwa kawaida kwa sababu inavutia sana. Sikiliza kwa makini. Waisraeli wote wana sehemu katika ulimwengu ujao.

Lakini hawa ni wale ambao hawana sehemu katika ulimwengu ujao. Angalia ulimwengu wetu ujao. Hawa ni wale ambao hawana sehemu katika ulimwengu ujao.

Kwanza kabisa, yule anayesema ufufuo wa wafu ni fundisho ambalo halitokani na Torati. Loo, hilo halivutii? Watu hawa wanasema wazo la ufufuo linaweza kutoka kwa Torati. Sasa, hilo linaweza kutupeleka kwenye jambo la kuvutia sana.

Lakini hapa kuna kundi la pili la wale wanaosema, ambao hawana sehemu katika ulimwengu ujao. Wao ndio wanaosema Torati haitoki mbinguni. Kwa maneno mengine, inaonekana, unajua, kama kukataa kitu chochote kisicho cha kawaida.

Na hapa kuna la tatu, Epikurea. Apikoros ndivyo inavyosemwa kwa Kiebrania, ambayo kwa kweli ni kuiba neno la Kigiriki. Hao ndio ambao hawana sehemu katika ulimwengu ujao.

Na kisha kuna nyongeza chache, wale wanaosoma vitabu vya serial, wale wanaotamka jina la Mungu, na kisha wafalme wengine ambao ni wabaya na kadhalika na kadhalika. Lakini ninachotaka kusema kwa sasa ni hiki. Kwa muda mfupi, tutazungumzia kuhusu ufafanuzi kuhusu Mishnah.

Nitafikia hilo baada ya muda mfupi. Maelezo kuhusu Mishnah hii yanaendelea kwa takriban kurasa 30, hasa kuhusiana na mada ya ufufuo. Wanatumia muda mwingi wakizungumzia ufufuo.

Sasa, wanaleta mambo mengine ya kila aina pia, lakini hiyo ni mada muhimu. Kwa vyovyote vile, hiyo ndiyo Mishnah yetu ya Sanhedrin. Angalia tuna vitu vitakatifu.

Huu ndio mfumo unaoshughulika na hekalu kimantiki. Hekalu halisimami tena, lakini hilo halizuii kuzungumzia, kukumbuka jinsi lilivyokuwa hapo awali, na kadhalika. Na kisha, hatimaye, usafi.

Naam, hilo linahusiana tu na jinsi unavyoishi kulingana na ukweli kwamba maisha yote yanaishi mbele za Mungu. Kila kitu, usafi. Kwa hivyo hizo ndizo amri zetu sita za Mishnah.

Tena, ili tu kujikumbusha kwa namna fulani kuhusu jinsi zilivyo. Mbegu, sherehe, wanawake, mambo yanayohusiana na masuala ya kisheria kwa ujumla, mambo yanayohusiana na mahali patakatifu. Kwa njia, hii pia inahusiana, kwa sababu sherehe hizo huadhimishwa katika mahali patakatifu.

Na kisha usafi. Je, ni hivyo tu? Hapana. Sasa tuna, lo, mbili kati ya hizo, hiyo ni sawa.

Tuna Tosefta . Inatokana na neno linalomaanisha kuongeza. Na unajua nini? Wakati Yuda mkuu alipokusanya mambo haya yote katika Mishnah, kulikuwa na mambo mengine mengi ambayo hayakufanikiwa.

Lakini bado ilikuwa na thamani na muhimu, kwa hivyo nyongeza hizi zilikusanywa muda fulani baadaye. Kuna mjadala kuhusu tarehe ya Tosefta yenyewe.

Lakini inasikika sana kama Mishnah. Kwa kweli, katika baadhi ya matukio, inaingiliana sana na Mishnah. Lakini ni mgodi wa dhahabu katika suala la nyongeza katika uelewa wetu wa jinsi walivyokuwa wakifikiria kuhusu mambo haya.

Kinachotuvutia zaidi, nadhani labda ni sawa kusema, ni Talmudi hii hapa. Talmudi ni ya umoja. Kuna mbili kati yao.

Kwa hivyo, tuna Talmudim kwa wingi. Moja ilikusanywa katika Israeli yenyewe, Talmud ya Nchi ya Israeli, wakati mwingine huitwa Talmud ya Yerusalemu. Hilo ni jina lisilo sahihi.

Talmud ya Nchi ya Israeli, yapata 400. Na kisha baadaye, yapata miaka 150 baadaye, lakini ikikua hata zaidi ya hapo, Wababiloni au Wabavli . Talmud, hasa ya pili kati ya hizo mbili, ndiyo tunayotaka kuirejelea ninapotumia usemi huo, bahari ya Talmud.

Kila kitu kiko katika hili. Haijapangwa. Nina ensaiklopedia katika alama za nukuu kwa sababu haijapangwa jinsi tunavyofikiria kupanga ensaiklopedia kwa alfabeti au chochote kile.

Kila kitu kipo. Na jinsi kinavyoingana itakuwa ni miunganisho. Miunganisho kati ya, vema, mada hii na labda rabi fulani alisema mada hii kisha akaendelea na jambo lingine.

Na kuhusu ufufuo nilioutaja muda mfupi uliopita, unajua, unaoanza kama wale watu wanaokataa kwamba ufufuo unafundishwa katika Torati hawana nafasi katika ulimwengu ujao. Lakini katika mchakato wa kushughulika na hilo, marabi

wanazunguka kila mahali. Jambo moja zaidi tunalotaka kusema, na hilo ni kurudi kwenye midrash yetu.

Kwa sababu nilipofafanua midrash hapo awali, ilikuwa zaidi katika suala la aina ya fasihi. Lakini sasa kwa kweli tumekusanya maandishi pia ambayo ni maandishi ya midrash . Ni kazi za ufafanuzi.

Ya kwanza kabisa yanahusu Kutoka, Mambo ya Walawi, Hesabu, Kumbukumbu la Torati. Yale yanayohusu Mwanzo yanahusu baadaye kidogo. Yote ni vyanzo muhimu sana.

Baada ya muda mfupi, nitakupa mifano michache tu kutoka katikati ya kitabu cha Kutoka. Naam, kabla hatujafanya hivyo, nataka tu kuwaonyesha jinsi maandishi haya yanavyoonekana. Ninatambua kwamba hilo labda ni dogo kidogo.

Nitakuambia kwamba unapoangalia ukurasa huo wa maandishi, nimepiga picha kutoka Ukurasa wa Babli, maandishi ya Kibabeli. Na kwa kweli, angalia kama naweza kulifanya hili liwe na maana. Hapa hapa.

Na nitakuwa na mishale na vitu hivi punde. Lakini hilo ndilo neno la kwanza kabisa la Mishnah. Lakini sasa, kuhusu Mishnah kama ilivyojumuishwa katika Talmud.

Kwa hivyo Talmud itakuwa ufafanuzi kuhusu Mishnah na kuleta kila kitu kingine pia. Ukitaka kupata aina fulani ya wazo la ukubwa, ingawa hilo ni dogo sana, fikiria ukurasa huu mahususi kuwa, loo, wacha nione tu. Nitakisia labda inchi 18 urefu na labda, loo, upana wa futi moja.

Kwa hivyo, tuna ukurasa mkubwa sana hapa. Imeundwa na nini? Kwanza kabisa, kuna Mishnah yetu ya kwanza. Ndani ya mstatili huo mwekundu, tuna swali la ni lini mtu anasoma Shema, shujaa wa Israeli jioni? Na kama sehemu ya Mishnah, utakuwa na marabi wengine wakitoa pendekezo hili na lile na kadhalika na kadhalika.

Hiyo ndiyo Mishnah yetu ya kwanza. Sasa, sehemu inayofuata ni Gemara . Sikuweka alama yoyote kuizunguka kwa sababu inajificha hapa pia, na hiyo ilikuwa ngumu kufanya.

Lakini Gemara inamaanisha kukamilisha, Gemar. Kwa hivyo hapa, Mishnah, lakini sasa hii itakuwa ufafanuzi juu yake. Hapa ndipo ambapo marabi hawa wote wa karne mbili au tatu waliofuata watapanua kile kilichosemwa katika Mishnah.

Watapanua kile ambacho Tannaim walizungumzia. Wataongeza. Wataongeza vitu kutoka Midrash.

Wataongeza vitu kutoka Tosefta . Wataongeza vitu vya kila aina. Je, hilo halivutii? Lo, na kwa njia, haliishii hapa.

Inaendelea hadi ukurasa unaofuata. Lakini kwa sasa, tuna mambo mengine yanayoendelea, sivyo? Kuna mtoa maoni muhimu sana, labda muhimu zaidi katika Uyahudi wa enzi za kati, karne ya 11. Rashi ni kifupisho.

Ni Rabi Shimon ben Yitzhak Rashi, sawa, Rashi. Na tuna maoni yake. Na hayo ndiyo mambo yote upande huu hapa.

Kwa hivyo atachukua kila neno au kifungu cha maneno katika Mishnah na katika Gemara na kuongeza maoni yake mwenyewe. Na kisha upande wa pili wa ukurasa, huu ni uchapishaji wetu wa kawaida wa Talmud, ukurasa wa Talmud. Una karne mbili, baadhi yao wakiwa ni wazao halisi wa wanafunzi wa Rashi au Rashi, niseme, ambao wanaongeza hapo.

Tosefta , kumbuka Tosefta , hii pia ni nyongeza, Tosefta . Hiyo ndiyo safu hii yote hapa, karne ya 12, 13. Na kisha, ili tu kuongeza katika karne ya 16, mbali sana hapa, tuna nyongeza zaidi kwenye mambo haya.

Je, unaona utamaduni unaokua kwa kasi hapa? Huna tu hitimisho la mwisho. Hapana, linaendelea kukua na kukua na kukua. Na ingawa sikulitaja, kuna maelezo hapa ambayo husaidia kutengeneza aina fulani za miunganisho pia.

Wakati mwingine, maandiko ya Biblia. Hiyo ni ukurasa mmoja wa Talmud. Fikiria kwa maneno ya pengine, vizuri, kulingana na ukubwa wa trakti, kurasa nyingi, 90, 100, kulingana na mahali ulipo.

Hebu tuangalie mifano michache hapa. Tulipozungumzia mwisho wa Marko sura ya pili na sambamba katika Mathayo 12, sheria za Sabato, zinatoka wapi? Kwa sababu, unajua, unaposoma maandishi ya Agano la Kale hapo, ni jambo zito kwa sababu ukivunja Sabato, hiyo ndiyo ishara ya agano la Sinai. Unapata adhabu ya kifo, lakini kuna maelezo machache ya thamani kuhusu kile kinachounda kazi.

Mafarisayo walikuwa na wasiwasi sana. Kumbuka, walikuwa chama maarufu. Watu, unajua, walikidhi mahitaji ya watu.

Na kwa hivyo, wanawajali watu wao na hawataki wavunje Sabato. Kwa hivyo, wakiwa na motisha nzuri sana, walikuja na mambo mengi ambayo yalikuwa kazi. Sasa, wao wenyewe wanatambua kwamba katika suala la Torati, kuna mengi yanayokosekana.

Kwa hivyo hizi hapa, sheria za Sabato. Ingawa ni kama milima inayoning'inia kwa kamba au inayoning'inia kwa nywele, kwa maana hazina maandiko mengi kuhusu

sheria nyingi. Kwa hivyo, wanakubali kwamba hilo ni kweli, lakini pia wanakubali kwamba kutunza Sabato ni muhimu vya kutosha kwamba wanahitaji kuja na hizi.

Tunaweza kuzungumzia zaidi kuhusu kwa nini hii ni Mishnah Hagigah, lakini hatutafanya hivyo. Kwa hivyo, nimesema haya tayari. Maandiko hayaelezi wazi kuhusu aina halisi ya kazi.

Kwa hivyo, angalia kile tulicho nacho. Aina 39 za kazi. Kwa maneno mengine, mambo ambayo walikatazwa kufanya.

Sitasoma haya yote, lakini angalia, hata unapoyaangalia, aina ya utamaduni unaoakisiwa na hii. Kila kitu kinahusiana na kilimo, iwe ni mashamba au iwe ni kushughulika na bidhaa za wanyama na makundi na zaidi ya hayo, sufu na ufumaji na kadhalika, kuchinja, kutia chumvi nyama, kusaga ngozi, kukwangua, kukata ngozi. Lakini pia maisha mengine.

Kuandika, kufuta herufi mbili, kubomoa jengo, kushughulikia moto, kupiga kwa nyundo au kuchukua kitu kutoka kwa eneo la kibinafsi hadi kwa umma au kusafirisha katika eneo la umma. Kwa hivyo, wanajaribu kuwa waangalifu sana ili kuwazuia watu kujihusisha na jambo ambalo lingekuwa ukiukaji mkubwa wa amri hiyo kuhusu Sabato. Sasa, nitasema kwamba wakati mwingine tunaangalia hilo na kutabasamu kidogo, lakini tunahitaji kurudi nyuma na kutambua, A, hii ni moja ya maneno 10, amri 10.

Walichukua hizo kwa uzito. Na B, kama Mafarisayo hawa na walimu wa marabi walijua kweli kwamba kuvunja Sabato kulisababisha adhabu ya kifo, unaweza kuona ni kwa nini wangeweka masharti haya kwa watu wao. Ilikusudiwa kuwa ulinzi.

Naam, kwa dakika 10 zijazo, tutaangalia mifano michache ya midrash ya halachic na agotic. Mojawapo ya sababu ninazotaka kufanya hivi ni kwa sababu kumekuwa na tabia katika usomi wa Agano Jipya kwa muda uliopita, sijui, miaka 20, 30 hivi ya kusema, oh, sawa, kuna midrash katika Agano Jipya. Sina uhakika sana.

Nadhani waandishi wa injili na hasa Mathayo wanafanya jambo la kipekee katika mbinu ya injili. Kama vile Peshar, tukirudi kwenye maandishi yetu ya Qumran, Peshar ilikuwa njia ya kipekee ya kushughulikia maandishi ya Biblia kwa jamii hiyo. Injili na kile wanachofanya na Biblia ya Kiebrania ni njia ya kipekee ya kushughulikia utimilifu wa unabii wa Kimasihi katika masimulizi ya injili.

Kwa hivyo hiyo ndiyo moja ya sababu tunazotaka kuchunguza Mishnah na kuzingatia mifano kadhaa. Kabla sijapitia baadhi ya sifa hizi, nitasema hivi tu: Hata ndani ya wasomi wa Kiyahudi, hasa miaka 20, 30, 40 iliyopita, hakukuwa na makubaliano mengi. Naam, kulikuwa na baadhi, lakini hakukuwa na makubaliano kamili kuhusu kile kilichounda midrash kwa sababu, unajua, kuna aina tofauti za midrash.

Kuna aina tofauti za midrash kulingana na kile ambacho watu walikuwa wakishughulikia na wakati maandishi yalitolewa. Baada ya kusema hayo, hebu tuangalie angalau baadhi ya sifa zetu hapa. Wakati watu, wanafunzi, wasomi walipokuwa wakifanya utafiti wao, uchunguzi wao, wanakumbuka maana ya midrash.

Inamaanisha uchunguzi wa kutafuta. Walizingatia mambo ambayo hayakuwa ya kawaida kuhusu maandishi ya Biblia. Hayo ndiyo mambo yaliyovutia umakini wao.

Mambo ya maneno yasiyo ya kawaida ya msamiati na mambo ya sarufi yasiyo ya kawaida. Natumai tutarudi, kwa mifano michache ya hilo. Zaidi ya hayo, watu walipokuwa wakifanya kazi katika masomo haya ya maandishi ya Biblia, walifanya mengi ya kile kinachoitwa mwingiliano wa maandishi.

Unalinganisha maandishi haya na maandishi haya. Unaenda katika suala la Torati inayounda mchakato wako wote wa mawazo. Kwa hivyo, kuna mifano kati ya mambo mbalimbali ndani ya Torati.

Uhusiano, ulinganisho, tofauti. Na inafanya kazi ndani ya mtazamo huo wa ulimwengu uliombwa na Torati. Tunapaswa kukumbuka hilo.

Ni mtazamo wa ulimwengu unaofanana na Torati. Kwa hivyo mistari, maneno, na mawazo yanayohusiana yanafanana. Baadhi yao yanaweza kutufanya tuonekane kama michanganyiko ya ajabu sana, lakini hata hivyo, ni wanafunzi makini.

Jambo lingine ambalo ni sehemu ya mchakato huu wote, pamoja na mawili ambayo nimeyaelezea hivi punde, ni kwamba hasa kwa midrash yetu ya halachic, midrash yetu ambayo inashughulikia maagizo ya jinsi ya kujiendesha kwa njia zinazopendeza. Wangetumia fomula za kawaida za balagha. Umesikia ikisemwa, lakini nakuambia, je, hilo linasikika kuwa la kawaida? Yesu anatumia hilo.

Hiyo ni fomula ya balagha. Umesikia ikisemwa, lakini nakuambia. Cha kufurahisha ni kwamba, tutaona mifano michache haitumii hilo, lakini hutumia mifumo iliyo wazi ya balagha ili kutoa hoja.

Na kwa hivyo, tunaona kitu kikitokea na hilo. Tayari nimetaja kwamba Torati huunda mchakato wao wote. Wanaona Torati kama isiyo na mshono kabisa.

Yote huingiliana. Mfuatano wa matukio si lazima uwe muhimu sana. Kwa hivyo, kwa mfano, kutakuwa na mambo ambayo tutayaangalia na kusema, nini? Huo ni usomaji usiofuata mfuatano wa matukio.

Lakini tazama, tumepoteza mtazamo wa ukweli kwamba wanaona yote yaliyomo katika Torati kama yanaingiliana, yameunganishwa kwa maandishi, kwa sababu yote ni neno la Mungu. Na kwa hivyo, yatapita kile tunachoweza kufikiria kama mipaka ya mpangilio wa matukio. Kwa hivyo nimesema hili la mwisho tayari, lakini hebu tusome tu.

Torati ni ishara ya msingi na si ishara tu bali ni kielelezo cha kila kitu, na ni muhimu kwa mfumo mzima wa kufanya Midrash. Mfumo mzima. Kwa hivyo, haijalishi hali mbaya ya sasa ilikuwaje, nadhani nini? Torati inachangia jinsi mambo yalivyo milele.

Mara tu sisi, kama wanafunzi wa nyenzo za kirabi, marabi wenyewe tunapoelewa jinsi Torati inavyowasilisha ujumbe, tunapata hisia ya mtazamo wao kuhusu upande mwingine wa mambo, ulimwengu ujao. Ulimwengu ambao daima ni, kwa kweli, ndio ukweli bora kwao. Kwa hivyo, ni ufunguo wa mfumo mzima.

Huo ni muhtasari wa mambo yanayohusika katika mchakato wa Midrash. Mifano michache tu kutoka kwa mojawapo ya maandishi ninayopenda ya Midrash, hasa kwa sababu ni rahisi kusoma. Ni maandishi yanayohusu Kutoka.

Sio yote. Sehemu yake. Nami nitajaribu kufafanua kwa nini hilo linaweza kuwa kweli.

Hii inaitwa Mechilta . Sitazungumzia maana ya neno hilo. Huo ni mjadala.

Lakini atamtambua Rabi Ishmaeli. Tumeshamzungumzia tayari. Yeye na Akiba, watu wawili waliokuwa wakiishi katika karne ya pili BK.

Kwa hivyo, kifupisho cha Mechilta cha Rabi Ishmael kitakuwa MRI. Usifikirie kuhusu utaratibu wa kimatibabu hapa. Sawa.

Lakini hiyo ndiyo njia ya kuzungumzia ufafanuzi wa awali wa Kutoka. Labda mojawapo ya midrash zetu za kwanza kabisa , midrash kuhusu vitabu vya Torati. Kinachofanya ni mambo mengi ya kuvutia sana, lakini nitajaribu kuyatoa machache kati yake.

Haianzii na sura ya kwanza na kufunguka hadi sura ya 40. Inaanza na sura ya 12. Kwa hivyo cha kufurahisha ni kwamba, midrash hii maalum haihusiani na sura ya tatu ya Kutoka, ambapo Mungu alimtokea Musa huko Sinai na kumwita kwenye kichaka kinachowaka moto na kadhalika.

Haina uhusiano wowote na mapigo yanayoangushwa dhidi ya Misri. Hapana, inaanza na sura ya 12. Na sura ya 12 inahusu Pasaka.

Yote ni kuhusu Pasaka, jinsi unavyomchukua mwana-kondoo, jinsi unavyopata siku nne, jinsi inavyopaswa kuwa na sifa fulani. Mambo muhimu sana kuhusu mwana-

kondoo huyu wa Pasaka na kile ambacho Mungu anawaambia watu wafanye. Na hapo ndipo katikati hii inapoanzia.

Kwa sababu kwao, kukumbuka tu, tukifikiria Uyahudi, tukifikiria dini ya Israeli kwanza, kama tunavyoiona katika vitabu vya kihistoria, na kisha tukifikiria Uyahudi, simulizi yao ya kitaifa ni ipi? Simulizi yao ya kitaifa ni ukombozi, na itaundwa kuzunguka sherehe hii ya Pasaka. Hiyo ndiyo kiini hasa. Na kwa hivyo midrash yetu inaanza na hilo.

Nami ninapendekeza kidogo kidogo hapa. Ni machache sana kati ya maandiko haya ya Midrashi yanayozungumzia Ukristo moja kwa moja. Hayafanyi hivyo.

Una Wakristo wanaowakosoa Wayahudi. Una Justin Martyr na watu wengine wachache kama hao. Lakini maandishi ya marabi hayachukui kamwe Ukristo moja kwa moja.

Hilo linaweza kuwa kwa sababu sasa ni dini, hasa baada ya karne ya nne, ambayo haionekani vizuri na maafisa. Lakini wanashughulikia masuala kwa njia zisizo wazi. Na kwa njia nyingi, kile ambacho maandishi haya hufanya ni kutoka kwa mwana-kondoo wa Pasaka hadi vipengele vingine muhimu sana vya mchakato huo wa ukombozi, hadi Torati ya Sinai.

Na kisha inafungwa na mambo ya Sabato kutoka sura ya 31, ikiruka katikati ya mambo ya hema. Inaruka, kwa njia, tukio la ndama wa dhahabu. Haina cha kusema kuhusu Kutoka 32 hadi 34.

Kwa nini? Nadhani. Lakini nadhani inafanya kazi. Hiyo ilikuwa moja ya sehemu muhimu ambapo Wakristo walikuwa wakiwapiga Wayahudi.

Nyinyi mmekubali ndama huyu mzima wa dhahabu. Mlikuwa waabudu sanamu. Na hilo ni jambo ambalo baba wa kanisa, baba wa kanisa la awali, walikuwa wabaya sana.

Wayahudi wanaacha tu. Samahani. Maandishi ya marabi kuhusu Kutoka yanaacha tu.

Kwa vyovyote vile, inaonekana kwangu kwamba sehemu ya ajenda iliyo nyuma ya muundo wa andiko hili, uchaguzi wa kile wanachoshughulikia na kile ambacho hawashughulikii, inaweza kuwa hasa kuchukua baadhi ya alama ambazo kanisa lilikuwa limedai, kama vile kondoo wa Pasaka na kuzifanya za kanisa kuwa za pekee. Andiko hili linadai zirudishwe kwa ajili ya Uyahudi. Mfano mwingine mdogo tu.

Unapokuwa na Haruni na Huri milimani, samahani, unapokuwa na Haruni na Huri wakiinua mikono ya Musa wakati vita vikipiganwa, tafsiri ya mfano ya hilo kutoka kanisani ilikuwa, unajua, una, huyu ni Yesu, yuko msalabani na kadhalika. Andiko hili

halisemi chochote kuhusu hilo, lakini unaweza kuona linadai hilo kwao wenyewe pia. Naam, sawa.

Zaidi ya hayo, andiko hili linasisitiza haki. Hakuna mshangao hapo. Litashughulikia Torati kama ilivyoelezwa pale Sinai.

Kwa hivyo, sio tu kwamba inashughulika na Amri Kumi, lakini sura ya 21 hadi 23 pia zitakuwa sehemu ya lengo la andiko hili. Na hilo linahusiana na jinsi vipengele vya mahakama vinavyopaswa kufanya kazi. Sasa, ikiwa umeangalia hilo, umeona, natumai, uwezekano wa kuunda Midrash ya Gothic, uokoaji, kuleta Sinai, hadi Sinai, na Midrash ya Halachic, jinsi unavyoshughulika na Mwanakondoo wa Pasaka, jinsi unavyoshughulika na Torati.

Na kwa hivyo Mechiltev Rabi Yishmael ni mahali pazuri sana pa kujihusisha na kujaribu baadhi ya aina hizi za Midrash. Muhtasari mmoja mfupi tu hapa kuhusu Halachic Midrash, kwa namna fulani kurudia mambo ambayo nimesema, kutakuwa na jaribio la kuelewa maagizo haya. Lakini maagizo ni magumu hapa.

Mojawapo ya mifano nitakayotumia kwa muda mfupi ni kitu hicho chenye kutuliza kinachoendesha kitu kama hiki. Jicho kwa jicho, jino kwa jino, mkono kwa mkono, mguu kwa mguu, jeraha kwa jeraha, jeraha kwa jeraha, uchungu kwa uchungu, uzima kwa uzima. Marabi hufanya nini na hilo? Kwa sababu hiyo ni sehemu ya mafundisho ya kibiblia.

Unawezaje kuifanikisha si tu na maandiko mengine ya Biblia, bali pia kwa njia ya huruma ya kushughulikia mambo? Halachic Midrash itafanya hivi. Kama wanavyofanya, marabi hawana tu michakato ya balagha ya kuwapitisha katika mambo haya, lakini unajua nini? Hata waliunda sheria za kufanya ufafanuzi.

Sitazungumzia hata kidogo haya, lakini kulikuwa na rafiki yetu, Rabi Hillel, ambaye alikuwa na sheria saba za ufafanuzi. Tunaona baadhi yake zikijitokeza katika Agano Jipya, kwa njia, hoja kutoka kwa ndogo hadi kubwa, kubwa hadi ndogo, inayojitokeza. Una mwingine ambaye kwa kweli huenda hadi sheria 32 za ufafanuzi.

Kwa hivyo, wanafanya hivyo. Usomaji wa atomiki, unajua, ni kitu ambacho hatuthubutu kufanya sasa kwa sababu inamaanisha kuchukua sehemu ndogo sana ya maandishi, labda hata sehemu ya neno au neno, na kuichanganya hapa na hizo mbili haziendani, isipokuwa ukweli kwamba zinaendana kwa njia moja, hukuruhusu kusoma hii kwa atomiki, kuinua neno hilo, na kisha kulilinganisha hapa na kufikia hitimisho. Sasa, ikiwa hiyo haina maana, ninaelewa tutajaribu mfano.

Katika sehemu inayoshughulikia Kutoka 21, nimekunukuu muda mfupi uliopita. Unawezaje kutumia na kuelewa jicho kwa jicho kwa njia yote au chini ya uzima kwa uzima? Je, ni lazima uitumie kihalisi? Au kuna njia ambayo unaweza kufanya mbadala

kwa njia fulani? Marabi wao walipambana na hili. Hawakuwa na nia ya kuja na madhara halisi ya mwili kama kipimo cha kipimo.

Kipimo kwa kipimo kilikuwa muhimu kwao, bila shaka kuhusu hilo. Hiyo ni haki. Lakini uliiathirije? Naam, hivi ndivyo inavyofanya kazi.

Na hii ni sehemu tu ya mjadala mrefu zaidi, lakini hii inatupa mfano. Rabi mmoja atasema hii ina maana kwamba lazima alipe kwa maisha yake, yaani tafsiri halisi. Sasa, bila shaka, hiyo itakuwa ni foil ambayo mambo mengine yatasemwa dhidi yake.

Tafsiri nyingine. Nami ningekuambia kwamba nyenzo za kirabi, zote mbili za halachic na aggadic, zimejaa tafsiri nyingine. Kwa kawaida, tunataka kusema angalau tano au sita kati yao.

Lakini hapa kuna jingine. Anaweza kulipa au atalipa kwa maisha yake, lakini si kwa maisha na pesa. Kwa maneno mengine, huwezi kunyang'anya kwa msingi huu.

Lakini sasa anakuja rabi wetu. Mwanafunzi wa mkuu. Hapana, anasema.

Hii ina maana ya muundo wa fedha. Na tunajuaje hili? Huwezi kusema tu kwa sababu unataka kuwa mzuri. Hapana, hapana, hapana.

Unaweza kulinganisha na mstari wa 30, ambapo inaonekana neno moja dogo linaonekana kuwa kitenzi kimoja cha Kiebrania katika muktadha tofauti, lakini kitenzi hicho hicho cha Kiebrania kinatumika. Na kwa sababu kinamaanisha fidia ya pesa hapo, unaweza kusema kwamba kinamaanisha fidia ya pesa hapa, na huna haja ya kuchukua uhai kwa uhai. Kupata neno hilo katika mstari wa 30 basi hufungua safu nzima ya tafsiri.

Hili hutokea sana na husababisha utajiri huu wa tafsiri. Sasa, unajua, baadhi yetu kama aina ya nyusi zetu zilizoinuliwa, lakini ni utafiti mzuri, utafiti mzuri. Huo ni mfano mmoja tu.

Tufanye mengine machache. Hapa kuna ya pili. Katika Kutoka 20.

Hapa ndipo mifumo ya balagha itakapoanza kutumika. Kwa sababu Kutoka 20 inahusu nini? Naam, unajua, ni amri 10. Usifanye, usifanye, usifanye.

Kile ambacho marabi watafanya ni kusema ukweli kwamba una maonyo hayo, kwamba hutaki, ni muhimu kabla hujatoa adhabu ya aina yoyote. Kwa hivyo ni jambo muhimu kuhusu haki ya Mungu. Yeye hafanyi adhabu tu.

Anatoa onyo. Hivi ndivyo inavyoendelea na mfano mmoja. Usiue.

Amri ya sita. Usemi. Kwa nini hii inasemwa? Naam, kwa sababu pia inasema, huko nyuma kabisa katika Mwanzo, yeyote anayemwaga damu ya mtu.

Tumesikia adhabu juu yake. Huo ndio mwendelezo wa Mwanzo 9:6. Lakini hatujasikia onyo dhidi yake. Kwa hivyo, inasema usiue.

Sasa tunaendelea, subiri kidogo, hilo halifanyi kazi kwa mpangilio wa matukio. Lakini kumbuka, wanafikiria Torati kwa ujumla hapa. Na hivyo ndivyo usemi wetu ulivyo, kumekuwa na onyo.

Mwanzo 9:6 inasema kutakuwa na adhabu. Ukiua; unapata adhabu ya kifo. Lakini kuna onyo.

Tufanye lingine. Usizini. Kwa nini hili linasemwa? Hapa kuna mtindo wa usemi.

Kwa sababu inasema Mambo ya Walawi 20, katika kesi hii, mzinzi na mzinzi hakika watauawa. Tumesikia adhabu. Mambo ya Walawi 20, 10.

Hatujasikia onyo hilo. Lakini tuna onyo hapa. Linasema hapa, usizini.

Usiibe. Kwa nini hii inasemwa? Kwa sababu inasema, angalia muundo huo unawaruhusu kupitia kila moja ya haya na kuhakikisha kwamba haki ya Mungu iko mbele na katikati. Anaiba mtu na kumuza.

Na kwa njia, adhabu ya kifo ipo katika muktadha huo kwa utekaji nyara. Hatujasikia onyo hilo. Linasema hapa, usiibe.

Na kisha inaendelea kuanzia hapo. Kwa hivyo, mifano miwili ya safu nzima ya midrash ya halakhic. Hebu tufanye mambo machache tu ya midrash ya agotic .

Na kisha nakuahidi, tutaacha. Lakini haya ni ya kuvutia. Unaweza kufikiria Kutoka 20, nini? Hiyo haitakuwa midrash ya wasiwasi .

Inawezaje kuwa midrash ya wasiwasi ? Ni Amri Kumi. Lakini kuna mstari huo wa kuvutia sana katika suala la, usilitaje bure jina la Bwana Mungu wako. Unasema Bwana hatamhesabia mtu yeyote kuwa hana hatia.

Sawa, sawa. Hiyo ina maana gani? Marabi wanauliza. Bobby Eleazar anasema jambo moja.

Kwa hivyo lazima useme, anawasafisha wale wanaotubu, lakini hawasafishi wale wasiotubu. Kwa hivyo sasa tutachunguza hili kidogo. Lakini hapa ndipo linapovutia sana.

Kwa hivyo, fuatilia nami kuhusu hili. Na kabla hatujasoma yote, na kuzungumzia, hebu tutoe hoja mbili. Mojawapo inarudi kwenye mjadala wetu kuhusu, oh hapana, Wayahudi wanafanya nini? Hekalu halipo hapa tena.

Wanawezaje kuwa na njia ya upatanisho bila hekalu? Kwa njia, tunaulizwa hivyo mara nyingi katika karne ya 21. Wayahudi walishughulikaje bila hekalu? Naam, walikuwa na hivyo pia. Walilazimika kukabiliana na hili.

Kwa hivyo hilo ndilo swali letu la kwanza. Jambo la pili tunalotaka kusema ni kuona usemi, kwa sababu kutakuwa na usemi unaopanga jibu hili lote kuhusu jinsi unavyoweza kufanikisha upatanisho wakati huna hekalu? Jambo la tatu tunalohitaji kusema, nilisema mawili, lakini yapo matatu. Hii itarejelea mafundisho fulani ya Rabi Ishmaeli.

Kwa hivyo, rudi kwenye utafiti wetu wa kihistoria. Ishmael, Akiba, wakiishi wakati mmoja na uasi wa Bar Kokhba, wakiwa na matarajio makubwa labda kwa hekalu kujengwa upya, lakini uasi huo ulishindwa, wameuawa kishahidi, na mambo yanaenda chini. Kinyume na hayo madogo ya historia, hebu tumsome kijana huyu mrefu.

Kwa mambo manne, je, Mati ben Heresh alienda kwa Rabi Elazar HaKappar huko Laodikia? Akamwambia, Mwalimu, umesikia tofauti nne katika upatanisho, ambazo Rabi Ishmaeli alikuwa akizielezea? Kwa hivyo, kutakuwa na jambo la hila sana linalotokea hapa. Akamwambia, loo, ndio.

Na sasa tumezielezea. Kifungu kimoja cha Biblia kinasema kuwarudisha watoto wote waliorudi nyuma, tukizingatia Yereimia 3, ambayo tunajifunza kwamba toba huleta msamaha. Kwa hivyo, angalia, utakuwa na rufaa kwa andiko la Biblia.

Mvuto wa maandishi ya Biblia utaonyesha jambo fulani kuhusu Mungu kumpokea mtu na kwa kweli, kufanya upatanisho ufanywe kwa ajili yake. Hili la kwanza ni toba. Pili, kifungu kingine cha Biblia kinasema, kwa maana siku hii, upatanisho utafanywa kwa ajili yenu.

Loo, kwa kweli iko pale pale, Mambo ya Walawi 16, ambapo tunajifunza kwamba siku ya upatanisho yenyewe huleta msamaha. Je, ni lazima uwe na hekalu na dhabihu kwa ajili ya hilo? Hapana, katika Mambo ya Walawi 16, hukuwa na hilo bado. Na bado una upatanisho unaofanywa.

Kifungu cha tatu cha Biblia kinasema, hakika uovu huu hautafidiwa nawe hadi ufe, ambapo tunajifunza kifo huleta msamaha. Na bado, kifungu cha nne cha Biblia kinasema, ndipo nitakapowaadhibu makosa yao kwa fimbo katika uovu wao kwa mapigo, ambapo tunajifunza adhabu huleta msamaha. Kwa hivyo, wamefanya nini? Rabi Ishmaeli amemhusisha na mfumo, nataka kusema hivyo kwa uangalifu, kwa ajili

ya kushughulikia kutokuwepo, kuendelea kutokuwepo, kutokuwepo kwa hekalu kutoka kwa maandishi ya Biblia.

Wanaweza kupata ukweli kwamba Myahudi yeyote atakaye, A, kutubu, B, kushiriki katika siku ya upatanisho. Kifo kitakuwa sehemu yake. Hakitafikiwa kikamilifu hadi watakapokufa.

Lakini kabla ya adhabu hiyo pia ni sehemu ya mchakato huu. Na hizo ndizo njia nne za kuelekea upatanisho au tofauti nne. Kwa hivyo mfano mmoja mfupi tu hapo.

Na kisha yetu ya mwisho. Na kwa hili, tutaishia kweli. Agadic Midrash.

Unazo katika Kutoka 13. Ni mtajo mfupi tu. Waisraeli wanapotoka Kutoka, samahani, Waisraeli wanapotoka Misri, inasema, na Musa akachukua mifupa ya Yusufu pamoja naye.

Hilo lina mantiki kabisa kwa sababu katika Mwanzo, tunaona kwamba Yusufu aliwaapisha chini ya kiapo kwamba angefanya hivyo. Kiapo hicho ni muhimu. Kiapo hicho kinakuwa sehemu muhimu ya simulizi hili.

Lakini basi, bila shaka, swali ni, sawa, kwa hivyo wangejuaje wapi? Na kwa hivyo marabi watashughulikia hili. Yusufu alijuaje, samahani, hebu tujaribu tena. Musa alijuaje mahali ambapo Yusufu alizikwa? Tuna, unajua, ikiwa unasoma maandishi ya Masoreti, miaka 430 kati.

Umekuwa na mabadiliko kuhusu mafarao, n.k. Musa alijuaje mahali ambapo Yusufu alizikwa? Naam, hii hapa Agadic Midrash yetu katika ukamilifu wake wote. Ni mambo makubwa.

Imesimuliwa kwamba Seraki , binti wa Asheri, alinusurika kutoka kizazi hicho. Yeye ni mzee sana. Alimwonyesha Musa kaburi la Yusufu.

Na alisema Wamisri walimweka kwenye jeneza la chuma, ambalo walilizamisha kwenye Mto Nile. Kwa hiyo Musa akaenda na kusimama kando ya Mto Nile. Na sasa, hapa ndipo inapofurahisha sana.

Alichukua kibao cha dhahabu ambacho juu yake alichonga jina la Mungu, Tetragramatoni . Na kukitupa ndani ya Mto Nile, alipiga kelele na kusema, Kumbuka, tuna kiapo ambacho kimeapishwa. Kwa hivyo, jambo fulani lazima litokee ili hilo litimie.

Alipiga kelele na kusema, Yusufu, mwana wa Yakobo, kiapo cha kuwakomboa watoto wake, ambacho Mungu alimwambia baba yetu Ibrahimu, kimetimia. Ukija vizuri na

vizuri, lakini kama sivyo, hatuna hatia ya kiapo hiki. Kiapo ambacho Yusufu aliwaapisha mwishoni mwa Mwanzo.

Mara moja, jeneza la Yusufu likaonekana wazi. Musa alilichukua na marabi wakaendelea. Unajua, usishangae kwamba ni hivyo.

Na kisha wanasimulia hadithi ndefu ya Elisha ambaye anainua kichwa cha shoka. Kwa hivyo ikiwa unaweza kufanya hivyo, hakika Bwana anaweza kuinua jeneza la Yusufu. Kwa njia, hatuna muda wa kufanya hivi, lakini ninakuandikia tu hapa.

Hiki ni kipimo cha kupima haki. Na sasa kwa mtindo wa huzuni, kanuni hiyo itaonyeshwa. Ni vipi Yusufu alipata fursa ya sio tu kwamba jeneza lake litoke juu, bali pia kubebwa kando ya Sanduku la Agano? Kinachovutia ni kwamba maneno hayo mawili ya Kiebrania ni sawa.

Yetu na yetu wenyewe. Na hivyo maandishi yana urefu. Na hapa ndipo uhalisia wa nyakati unapozidi kuwa wa kufurahisha sana.

Katika maandishi hayo, marabi hujitahidi sana kuonyesha kwamba Yusufu alishika kila moja ya amri, si amri 10 tu, bali zote zilizofuata. Baadhi ya zile zilizofuata. Na tena, unafikiri sasa, subiri kidogo, Yusufu aliishi kabla ya kutamka amri 10.

Lakini marabi hawajali. Hilo sio jambo muhimu. Amri hizo zimekuwepo katika ulimwengu wa mbinguni milele.

Hii ndiyo dhana ya marabi kuhusu hilo. Na kwa hivyo, Yusufu amekuwa mtu mwadilifu. Na wanarudi kwenye simulizi la Mwanzo na kuchora andiko hili na andiko hili na andiko hili kuonyesha jinsi alivyoziishika amri hizo zote.

Na kwa hivyo, anastahili kuweza kwenda pamoja na Sanduku la Agano njiani kuelekea nchi ya Kanaani. Naam, inavutia sana, lakini unajua nini? Tunahitaji kusimama kwa sasa. Kwa hivyo wacha nirudie muhtasari mzima wa mihadhara minne iliyopita.

Hapa ndipo. Tunajikumbusha kwamba watu hawa, bila kujali walikuwa sehemu ya jamii gani, walikuwa na hamu ya kuelewa maandishi ya Biblia. Kanaani ni maandiko matakatifu kwao.

Imefunuliwa kimungu. Inahusiana na wao ni nani katika kila nyanja ya maisha yao. Haijalishi jamii, jamii tofauti, maeneo tofauti, nia yao ilikuwa kusoma maandishi hayo, iwe ni Peshar, iwe ni Midrash, haijalishi.

Wanasoma maandishi ili kuyatumia na kudumisha mwendelezo na ufaa wa maandishi hayo. Kwa hivyo hiyo ni njia ya haraka na ya haraka ya kupitia fasihi isiyo ya kisheria. Tukirudi kwenye C zetu nne. Sijui kama hilo litakoma.

Huyu ni Dkt. Elaine Phillips na mafundisho yake kuhusu Utangulizi wa Masomo ya Biblia. Huu ni kipindi cha 17, Utangulizi wa Fasihi ya Kirabi.